

Михайліченко Микола Анатолійович

доцент кафедри державно-правових дисциплін та українознавства, Сумський національний аграрний університет, кандидат історичних наук, доцент

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ: ДО ІСТОРІЇ СТАНОВЛЕННЯ, 1977–1997 РОКИ

Датою заснування Сумського національного аграрного університету вважається 29 квітня 1977 р., коли Міністерство сільського господарства СРСР видало наказ про створення Сумського філіалу Харківського сільськогосподарського інституту ім. В. В. Докучаєва. Ініціатива створення філії виходила від обласного керівництва, яке було зацікавлене у освічених фахівцях аграрної галузі. Водночас, очільники «материнського» вишу не підтримали таку ідею, кілька місяців зволікаючи з її реалізацією. Зрештою, в середині літа для організації філії було відряджено доцента Івана Миколайовича Брюховецького, який, як планувалося, після завершення своєї місії мав повернутися до виконання обов'язків декана економічного факультету. 15 липня (це очевидно перша згадка по майбутній СНАУ в пресі) в обласній газеті «Ленінська правда» з'являється оголошення про набір співробітників новоствореної філії. До початку навчального року, який було урочисто відкрито 1 жовтня, було сформовано педагогічний колектив, здатний забезпечити навчання перших студентів. На посаду директора зголосився І. М. Брюховецький, його заступником з навчальної роботи стала Г. П. Василенко (згодом вона очолила учбовий відділ), а з адміністративно-господарчої – М. С. Галинський (після перетворення філії на самостійний виш він стане проректором). Освітній процес забезпечували 12 викладачів: А. П. Абрамов, Т. О. Височіна, М. Я. Довжик, доцент В. І. Дмитренко, Г. І. Колінько, доцент В. М. Кохановський, доцент М. Й. Кравченко, Н. Ю. Новікова, доцент Г. М. Олійник, доцент Н. М. Пономаренко, Н. К. Сенченко, О. П. Щербак. Наукову бібліотеку очолила Л. Г. Суценок. Навчання здійснювалося на двох факультетах: агрономічному, деканом якого став А. К. Мішньов та економічному (перший декан В. П. Курган), за трьома спеціальностями: «агрономія», «економіка та організація сільського господарства», «бухгалтерський облік в сільському господарстві» на кожну з яких було набрано по 50 студентів [4; 5; 6; 8; 10, с. 5–9].

За задумом обласної влади, філіал мав в найкоротший строк перетворитися на окремий вищий навчальний заклад. Вже від часу створення він користувався фінансовою автономією, був першим в СРСР, який мав самостійний баланс. У перші ж десять років свого існування філія активно «розростається», з'являються нові структурні підрозділи, збільшується студентський контингент. У 1978 р. були відкриті зооінженерний факультет, який здійснював підготовку за спеціальністю «зоотехнологія» (його очолив М. М. Калашник) та факультет механізації сільського господарства, який готував за спеціальністю «механізація сільського господарства» (першим деканом став Г. М. Олійник). У 1979 р. філія розпочинає підготовку фахівців без відриву від виробництва, а першим деканом факультету заочного навчання стає В. М. Кохановський. У 1985 р. на базі зооінженерного

факультету був заснований факультет ветеринарної медицини, деканом якого був призначений М. М. Калашник. У 1989 р. розпочав роботу будівельний факультет, який очолив М. П. Решетняк. У 1980 р. освіту в Сумському філіалі ХСГІ ім. В. В. Докучаєва здобувало вже 2095 студентів, а за 4 роки – 2936 [1, арк. 4; 9, с. 7–16; 10, с. 8–9].

У перші роки існування навчального закладу гостро стояло питання матеріальної бази навчання. Новоствореній філії були передані будівлі, зведені ще у дореволюційні часи, які вимагали термінового ремонту. Не надто зручним для практичної підготовки студентів-аграріїв було й розташування навчальних корпусів у середмісті. Водночас, філії виділялася земля на околиці Сум для будівництва студмістечка та житла для викладачів. Проте, вже за рік після створення філії І. М. Брюховецький звернувся до обласного керівництва з ідеєю розбудови вишу з інфраструктурою, яка б дозволяла забезпечити повноцінну практичну підготовку та науково-дослідну роботу. За основу пропонувалося взяти найкращий європейський досвід, з яким майбутній ректор ознайомився під час візиту до Парижу у складі сумської делегації в березні 1978 р. Ідея швидко знайшла підтримку, письмові пропозиції І. М. Брюховецького були передані до Державного інституту з проектування вищих навчальних закладів «Гипровуз», який протягом 1979 р. розробив генеральний проект нового навчального закладу. Його реалізація, яка з огляду на масштаби задумів і площу забудови (близько 160 га) розтягнулася майже на два десятиріччя, вивела СНАУ за рівнем матеріально-технічної бази до кола найкращих аграрних вишів країни [2, 3; 10, с. 10–11, 36].

Але головним чинником розбудови повноцінного вищого навчального закладу стало формування колективу вчених, завдяки яким протягом 1980-х років були закладені академічні традиції майбутнього університету, створені наукові школи. Велику роль в цьому відіграли перші професори, які зголосилися до роботи у філії – Ю. А. Злобін та О. Г. Жатов. Паралельно із завідуванням кафедрами вони більше десяти років (до перетворення філії на самостійний вуз і офіційного призначення на посади проректорів) на громадських засадах виконували обов'язки заступників директора. Значно посилили науково-педагогічний колектив такі провідні вчені, як професори М. Т. Барановський, А. Б. Байдевлятов, М. Д. Гончаров, І. Ф. Леткевич, В. Т. Лобанов, І. І. Панікар, Л. М. Фомиця. Параметрам окремого вишу філія почала відповідати і за чисельністю науково-педагогічних працівників – у 1977 р. в ній працювало вже 173 викладача, 111 з яких мали наукові ступені [2, 3; 10, с. 10–11, 36].

У 1990 р. відбулася довгоочікувана подія – Сумська філія ХСГІ ім. В. В. Докучаєва була реорганізована в окремий виш – Сумський сільськогосподарський інститут. Того ж року було відкрито аспірантуру за 15 спеціальностями. Незважаючи на непрості часи політичних та економічних трансформацій, вишу в 1990-х роках вдалося втримати позитивну динаміку свого розвитку. У період з 1992 р. по 1997 р. контингент студентів зріс з 3800 до 4600, а професорсько-викладацький колектив з 260 до 320, було налагоджено співпрацю із вишами США, Великобританії, Франції, Німеччини, Польщі, в тому числі й з питань

академічного обміну. У 1997 р. рішенням Державної акредитаційної комісії інститут був акредитований за найвищим IV рівнем і реорганізований у Сумський державний аграрний університет. Того ж року завершив свою діяльність на посаді ректора І. М. Брюховецький. З 1998 р. і до кінця життя (помер 9 травня 2021 р.) він був радником ректора, допомагаючи своїм наступникам реалізовувати закладену ним програму розвитку вишу. Наданий ним імпульс розвитку дозволив університету в 2001 р. другим серед аграрних вузів отримати статус національного [9, с. 2; 7, с. 3, 20, 10, с. 2–3].

Отже, перші двадцять років в історії СНАУ стали часом формування тих рис, які визначають унікальне «обличчя» університету. У цей час було розбудовано сучасну матеріально-технічну базу, закладено стійкі академічні традиції, створено умови для подальшого розвитку, результатом якого стало перетворення вишу на одного з лідерів аграрної освіти України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Альбом «На честь 30-річчя СНАУ». 2007 р. Музей історії Сумського національного аграрного університету. 30 арк.
2. Брюховецький І. Наші кроки. *Новина*. 1997. № 52 (58). С. 2.
3. Брюховецький І. М. СНАУ, вперед! *Вісник СНАУ*. 2012. № 4 (221). С. 3.
4. Брюховецький І. Як все починалося. *Вісник СНАУ*. 2002. № 6 (95). С. 3.
5. Василенко Г. Зростає плем'я докучаївців. *Знання*. 1977. № 33 (959). С. 2.
6. Про організацію філіалу Харківського сільськогосподарського інституту ім. В. В. Докучаєва в м. Суми. Наказ Міністерства сільського господарства СРСР (копія). Музей історії Сумського національного аграрного університету. 1 арк.
7. Сумський державний аграрний університет. Інформаційно-рекламне видання / І. М. Брюховецький, Ю. А. Злобін, А. Г. Жатов, М. С. Галінський, Л. І. Руденко. Суми: вид-во мистецького центру «Собор», 1997 р. 56 с.
8. Сумському філіалу Харківського сільськогосподарського інституту ім. В. В. Докучаєва потрібні... *Ленінська правда*. 1997. № 40 (13732). С. 4.
9. Сумський сільськогосподарський інститут / І. М. Брюховецький, М. С. Галінський, Л. І. Руденко. Суми: редакційно-видавничий відділ облуправління по пресі, 1993 р. 20 с.
10. Щедрий урожай на життєвій ниві: до 80-річчя І. М. Брюховецького / За ред. І. Вертікової та О. Мовчан. Суми: СНАУ, 2016. 52 с.

Ярош Наталія Володимирівна

старший викладач кафедри історії України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, кандидат педагогічних наук

ВИВЧЕННЯ «СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВА»

У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКОЛАХ СУМЩИНИ (1960–1970-ті РОКИ)

Новий етап розвитку українського суспільства вимагає вирішення сучасною школою невідкладних завдань. У провідних нормативних документах держави чітко простежується спрямованість на виховання у памолоді національної самосвідомості, поваги до історії та традицій свого народу, формування громадянської позиції.

Шкільний курс суспільствознавства почав викладатися після прийняття Постанови ЦК КПРС «Про завдання партійної пропаганди в сучасних умовах» (січень 1960 р.). Головним принципом радянської системи загальної освіти у 1960–1970-х роках був зв'язок навчання